

Gulyás Béla, az egri gyertyaöntő

Minden karácsonyi kirakodóvásáron végigjártam a kézművesek sátrait, megcsodáltam a mesterek munkáját, de mindig visszatértem a gyertyás sátorhoz. Így ismertem meg Gulyás Béla bácsit, aki Egerben élt és dolgozott. A mesterség iránti szeretete és közvetlen személyisége miatt szerettem volna én is többet megtanulni. Utánaolvastam a különböző eljárásoknak, alapanyagoknak és a mesterség történetének is, amely végigkíséri közel kétezer éve az emberiség történetét.

A MESTERSÉG TÖRTÉNETE

Az első írásos emlékek szerint viasz és méhviasz alapanyagot használtak, amely akkoriban még igen ritka és értékes volt. Csak Krisztus születése után jelenek meg a faggyúgyertyák, mivel a viaszgyertya mindennapos használata túl költséges volt. A faggyút és a zsírt használták fel kiváló égési tulajdonságai miatt. A szegény emberek állati eredetű hulladékból készítették, ez azonban igen kellemetlen szagot árasztott és erősen kormozott. A XVII. században már arzént adtak a faggyúhoz, ami elnyomta az erős szagokat, viszont mérgező hatása miatt sok kellemetlenséget okozott. A XIX. század elején felfedezték a sztearint, a növényi és állati zsiradékban is fellelhető gliceridet, ami a gyertya szilárdságáért felelős. Ekkor kezdték el használni az összefonott kanócot és a paraffint. Így az eddigiekhez képest jó minőségű és olcsó gyertyát tudtak előállítani. Manapság a gyertyát gyártó cégek és mesterek paraffinból készítik termékeiket. A kanócok is megváltoztak. Leginkább szalmiáksóval, bórsavval és paraffinnal kezelt pamutanyagot, fonott kanócot használnak. Ez a kanóc a gyertya egyenletes és korommentes égését biztosítja.

A GYERTYA MINT SPIRITUÁLIS JELKÉP

A keresztény templomokban a gyertya fénye Krisztus jelképe. A gyertya megsemmisül miközben fényt ad, miként az Üdvözítőnk is meghalt, hogy az embereket megváltsa. Úgy tartják, hogy a gyertya a Szentháromságot testesíti meg, a láng, a kanóc és a viasz egysége folytán. A magyar néphit szerint mindenkinek van egy égő gyertyája. Ameddig az lángol, addig él az ember. A gyertya végigkíséri az embert az életen. A keresztelő alkalmával, akárcsak a születésnap tortán, a haldokló mellett vagy a ravatálnál. Búcsújáró helyeken a Mária-szobor talapzatára állított gyertyák fényénél csodálatos látvány a sugárzó Madonna.

GULYÁS BÉLA

Béla bácsi házasság útján került 50 évvel ezelőtt Apcraól Egerbe. Az Ódry család – felesége famíliája – mézeskalács-készítéssel foglalkozott, de emellett saját cukrászdájuk is volt családi házuk utcai frontján, Eger belvárosában. Étkezési mézeskalácsot készítettek, a *paklis kalács* volt a specialitásuk, nem annyira a figurás, díszes mézeskalács. Az udvaron sorakoztak a műhelyek, ahol a gyertyaöntés folyt és a cukrászda termékei készültek. A család valamennyi tagja itt dolgozott.

Nagy tekintélyük volt Egerben, igazi hírnévre tettek szert. A vár alatt lévő boltjukat minden egri diák, főiskolás, a városba látogató turista felkereste. A tortáikat még a város környéki falvakból is rendelték. Vasárnap délután kigyóztak a sorok a fagyaltos pultnál. Nem volt olyan átutazó, aki az Ódry Cukrászda és Fagyizó termékeit ne kóstolta volna meg. A boltot és a műhelyeket államosították az 1950-es években, majd fordult a politika és újra megnyithatták cukrászdájukat.

Béla bácsi felesége, Márta néni mindenben segítette és támogatta férjét, hogy elsajátítsa a gyertyaöntő mesterséget. Ő biztosította a háteret a sikeres munkához és alkotáshoz. Béla bácsi Ódry Dánieltől, a város utolsó mézeskalácsos és gyertyaöntő mesterétől mindent megtanult, gyönyörűségeket alkotott.

A főállását 1985-ben végleg otthagya döntött a mesterség mellett. Eleinte tömegcikkeket gyártottak külföldre és a magyar vevőknek, később viszont egyedi díszítéssel, népi motívumok felhasználásával nívódíjas termékeket gyártottak. A finom motívumok alkalmazása Márta néni ízlését tükrözték. Legnagyobb gyertyái a szegedi dómba kerültek, 13 kg-osak voltak. Ezek a szoborszerű gyertyák több napig készülnek. 2000-ben a vatikáni Magyar Kápolnában állították fel húsvéti gyertyáját.

Évtizedeken keresztül csodálatos boltot vezettek és minden karácsonykor kirakodtak a kézműves vásáron.

A Heves Megyei Népművészeti Egyesület megbecsült tagja volt. Hozzászólásaival segítette az egyesület munkáját, tanácsaival ellátta a tagokat. Mindenki tisztelte, megjelenése is mindig tökéletes volt. Szívélyes, közvetlen személyisége mindenkit elvarázsolt. Mesterségéről szenvedélyesen tudott mesélni kicsiknek és nagyoknak egyaránt. Munkásságáról több újságcikk és elismerő díj tanúskodik: 2006 – *Az Év Mestere*; 2007 – *Eger Népművészeti Nívódíj*; 2009 – *Ipar- és Kézműveskamara első díja*; 2010 – *Az Év Mestere* (második alkalommal).

A mesterséget fiai már nem folytatják, más szakmában lettek elismert emberek. A műhelyt bezárták, már csak néhány emléktárgy van a tulajdonukban és a cégér őrzi az egykori műhelyt.

(Az egri Szilágyi Erzsébet Gimnázium tanulójának munkája, felkészítő tanár: Somfai Tiborné.)

Ódry Dániel és Gulyás Béla két fiával

Béla bácsi a Vatikánban felállított húsvéti gyertyával

Vratarics Adél